

MISSZIÓI LAPOK.

(KÜLMISSZIÓ.)

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:
Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,
 Ágfalva (Sopronmegye),
 kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes köz-
 lemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.
 Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíthatnak.

„Mikor Ártemást vagy Tikhikust hozzád küldöm, siess hozzám jöni Nikápolyba, mert elhatároztam, hogy ott töltöm a telet. A törvénytudó Zénást és Apollóost gondosan indítsd utnak, hogy semmiben se legyen fogyatkozásuk. Tanulják meg pedig a mieink is, hogy jó cselekedetekkel járjanak elől a szükséges hasznokra, hogy ne legyenek gyümölcstelenek. Köszöntenek téged a velem levők mindnyájan. Köszöntsd azokat, akik szeretnek minket hitben. Kegyelem mindnyájatokkal! Ámen.“ Tit. 3, 12—15.

Tél felé jár az idő. Az apostol előkészületeket tesz, hogy eme évszak gyengülő napmelegét a szeretet tűzével pótolja s a hosszú estéket hasonérzelmű társak körében megröviditse és kellemesekké tegye. Titus bizonyára egész szivéből vágyott az apostol után; miként Timotheus, ő is nagy hűséggel csüngött rajta s kívánczolt hozzá visszatérni. De talán Pál sem nélkülözhetette sokáig „a közös hit szerint való igaz fiát“, kinek hűségére a legsúlyosabb viszonyok között is mindig számíthatott. Ám a krétai gyülekezetek sem maradhattak vezető nélkül, mert a pásztor nélkül való juhok szétszóródnak. Azért gondja volt Pál apostolnak, hogy Titus távoztával is legyen, ki őket irányítsa és összetartsa. Ártemást vagy Tikhikust szándékozott hozzájuk küldeni, de hogy tényleg melyiknek jutott a megbízatás, azt bizonyosan nem tudjuk. Valószínűleg az első lett Titus utóda, mivel Tikhikus egy későbbi adat szerint Efészuba küldetett (II. Tim. 4, 12). — Vajha mi is ugy vágyódnánk nagy mestereink után, mint Titus a nagy apostol után! Különösen az legyen eszményünk és célunk, kinek Pál is szolgálatában állott: Jézus Krisztus, kiben minden reménység beteljesült és az összes ígérek megvalósultak. Ő az, kit sok próféta és király kívánt

látni és hallani, s akire Izráel minden kegyesei vártak. Titus is erről akart hallani. És mi? Azokban a napokban, melyekben most élünk, tekintsünk különös mértékben Üdvöztönk felé, kinek eljövételéről újból ígéretet nyer a Krisztusnak egyháza. Advent s a közeledő karácsony minden más időszagnál alkalmasabb az Őhozzá való közeledéshez. Ne hagyjuk nyomtalanul elröppeni e kedvező alkalmat. Emeljék fel fejeiket a kapuk s emelkedjenek fel az örökkévaló ajtók; hadd menjen be a dicsőség királya! Hogy ki hirdeti néked a mennyei királyt, az nem fődolog, csak el ne ferditse senki az evangéliumot. A törvénytudó Zénás és Apollós nem tartoztak Pál apostol közvetlen tanítványai közé, különben alig utasította volna Pál Titust, hogy e két tanítót gondosan utnak indítsa. A féltékenységek nem szolgál az evangéliumnak hasznára. Ha Pál apostolt a korinthusi kóros jelenségek orvoslásánál ez az indulat vezette volna, beláthatatlan baj származhatott volna ebből Krisztus tanítására s az Isten országára nézve. De elismerte Apollós érdemét, kit az Ur a Pál által plántált esemete öntözésére rendelt, s az ellentétek elsimultak. Kevesebb féltékenységgel s több szeretettel jobban szolgálnók az evangélium ügyét. Zénás és Apollós világosan illusztrálják, hogy a kereszténység az ókor két nagy világnézetének magasabb egysége. Az előbbeni a mózesi törvénynek, az utóbbi — bár szintén zsidó származásu — a görög filozófiának képviselője. Két ily kiváló egyén az evangéliumra is csak áldást hozhatott. Azért örökké sajnálni lehetett volna, ha Pál és Titus ellenök fordultak volna. A zsidó gyülekezetek jól ismerték az idegen tanítók nagy jelentőségét s ha ilyenek hozzájuk jöttek, nagy áldozatkészséggel látták el mindennel, amire szükségök volt. Ezt tartja az apostol szeme előtt, midőn írja: *Tanulják meg pedig a mieink is, hogy jócselekedetekkel járjanak elöl a szükséges hasznokra.* Aki az Isten ígéjének utját egyengeti, az jó gyümölcsöt terem a nagy aratásnak napjára.

S immár az üdvözletek. Másutt az apostol rendszerint mind nevükön szólítja, kiket köszönt s akiktől üdvözletet küld. Itt csak azt írja: *Köszöntenek téged a velem levők mindnyájan.* Titus, ki nem lehetett rég óta Krétában, bizonyosan tudta még, kik vannak Pál mellett. De e változat viszont arra int, hogy ne kövessünk az igehirdetésben tulságosan nagy egyformaságot,

mert az untat. Pál apostol még a szeretetet is, mely különben gyakran sok ügyetlenségnek és ürességnek szolgál takaróul, különbözőképen említi, itt a hitben való szeretetnek, máshol megint a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és igaz hitből eredő szeretetnek (I. Tim. 1, 5), vagy képmutatás nélkül való szeretetnek mondván azt. A *kegyelem* kívánatával végződik a levél, mert csak Isten kegyelme folytán válhatik áldásossá, ami írva van. Nekünk is szükségünk van Istennek eme végetlen nagy adományára. *Kegyelem mindnyájatokkal! Ámen.*

Schmidt János.

Kálvin János.

Irta: Stettner Gyula esperes.*)

(Vége.)

Tíz éve volt akkor annak, hogy Genf városa a szavójai herceg főhatósága alól felszabadulván köztársasággá alakult. A fegyverrel kivívott szabadság szabadossággá fajult. Mulatozások, dőzsölések napirenden voltak. A lakosság komolyabb része azon fáradozott, hogy a reformáció behozatalával gátot vessen az erkölcsi elvadulásnak, a köztársaság romlásának. Törekvése nem volt eredménytelen. 1532-ben evang. predikátorokat hívtak Genfbe, ünnepélyes dekretummal a pápás vallás gyakorlatát beszüntették és a reformált vallást, mint az evangéliomon alapulót egyedül érvényesnek nyilvánították. Genf lakossága azonban az maradt a mi volt. A mint predikátoraik erélyesebben követelték a rendetlenkedők és rakoncátlanok megzabolázását, kiűzték őket a városból. Rövid idő múlva a tanács visszahívta ugyan őket és szigorú büntetések terhe mellett halmozott tilalmakat tilalmakra. De mindez mit sem használt és a predikátorok legerélyesebbike — Farel Vilmos már szinte kétségbe volt esve törekvéseinek sikere és a köztársaság megmenthetése iránt. Ily viszonyok között érkezett Kálvin Genfbe. Farel felkeresi őt és kéri, hogy maradjon. Kálvin szabadkozik fiatalságával, tapasztalatlanságával; ő inkább tudományával és az irodalom terén kívánja szolgálni a Krisztus egyházát. Farel hatalmas próféta hangon rászólt: „Tanulmányaiddal szabadkozol; én pedig a mindenható Istennek nevében kijelentem neked: az Isten átka fog téged sujtani, ha segítségedet az Urnak e munkájánál megvonod tőlünk és inkább a magadét keresed, semmint azt, a mi a Krisztusé.” Ezzel Kálvin le volt fegyverezve. Csak rövid időre kérte ki Farel beleegyezését ahhoz, hogy személyes ügyei rendezése végett Bazelbe mehessen.

Miután Kálvin még az 1536. évi aug. havában Genfbe visszatért, eleintén sem a tanács, sem a polgárság nem igen vetettek ügyet a ő ottlétére; de már a rákövetkező hónapban, midőn egy Lausanne-ban tartott

hitvita alkalmával a római kath. ellenfeleket éles logikájával és mély tudományával alaposan megszégyenítette, a genfiak is nagyobb figyelemmel fordultak feléje. A mint pedig biztos talajon érezte magát, gondja volt az egyház szervezésére. Hogy a genfi *presbyteriumnak* négy osztálya volt u. m. a) *prédikátorok*, a kik az igét hirdették és a szentségeket kiszolgáltatták; b) *vének*, a kik a gyülekezeti tagok erkölcsi viselkedésére felügyeltek; c) *doktorok*, a szentírás magyarázására rendelt tanítók és d) *diakonusok*, a kik az egyház külső ügyeit intézték, a szegények ellátásáról gondoskodtak sat.; mindezekről az iskolai tankönyvek elég bőven megemlékeznek. Kiváló tekintettel volt Kálvin a fegyelem gyakorlására. Nem elégedett meg azzal, hogy egyes kihágások esetről-esetre büntetessenek, hanem azt kívánta, hogy az egyházi fegyelem rendszere megállapíttassék és hogy a világi hatóság megfelelő büntetésekkel az egyházi fegyelem kezére járjon. Így például egy játékost kártyafüzerrel a nyakán, pelengérré állítottak; egy piperésznőt kenyéren és vizen két napra elzártak, a miért hogy egy fiatal nő ruháján a megengedettnél több cifraságot alkalmazott; egy gazdag timárra hasonló büntetést mértek azért, hogy születése napján drága pástétom került asztalára. Egy parázna férfit száműztek a városból; — de előbb a város főbb utcáin végig kellett magát vezetnie a bakó által — büntársával együtt.

Mivel a könnyüvéru genfiak ily szigorú fegyelmeztetésbe beletörődni nem akartak, Kálvin és Farel a lázongóknak az Ur vacsorájától való eltiltását követelték. A „kétszázak“ gyűlése ennyire nem akart menni, mire a két lelkész az Ur vacsorájának kiszolgáltatását a legközelebbi husvétii ünnepekre teljesen megtagadta. Erre pedig a „kétszázak“ gyűlése azzal felelt, hogy a két buzgó (alighanem túlbuzgó) papot a városból száműzte (1538).

Kálvin Strassburgba ment. Ott is mint egy francia és belgiumi menekültből alakult kis gyülekezetnek lelkésze szigorú fegyelmet gyakorolt. A mellett a theol. főiskolában a biblia több könyvét magyarázta. Ez időbe esik megismerkedése Melanchthonnal. A két férfi igaz tisztelettel, benső vonalommal volt egymás irányában. Csak Melanchthonnak engedékenysége és határozatlan állásfoglalása a róm. katolikusokkal szemben nem lehetett Kálvin kedvére.

Strassburgban Kálvin meg is nősült. Elsőben egy vagyonos német hajadont ajánlottak neki barátai. De a német leány nem akart franciául megtanulni, Kálvin pedig a német nyelvtől idegenkedett. Ez volt az első kísérlet akadály. — Egy második kísérlet jobb reménnyel kecsgetett. Már az esketés napja meg volt határozva, Farel (Bázelből) az esketésre meg volt hiva; — de a ki nem jött el, az a menyasszony volt. — A harmadik kísérlet boldog — bár alig 9 évi rövid házasságra vezetett. Özvegy Störtenné, egy hollandi nemes család sarja — van Buren Idelette — lett Kálvin neje.

Időközben a Kálvin távozása óta Genfben hatalomra vergődött párt fonák intézkedései a jobbérzelműekben folyton élesztették a vágyat, hogy bár lehetne Kálvint visszatérésre rábírní.

Az immár általánossá vált fejtelenség alkalmul szolgált Sadolet Jakab kardinálisnak, hogy nyílt levélben hívja fel a város tanácsát és népét a római egyházhoz való visszatérésre. A levél megtette hatását. Néhányan, kik katolikus voltak miatt a városból száműzve voltak, már vizsátérni merészkedtek. Farel ösztönzésére Kálvin válaszolt a kardinális levelére. Ez a válasz egyik fénye Kálvin irodalmi tevékenységének, akár tekintsük élesen metsző polemiáját a római egyház ellen, akár a reformáció védelmét. Erre az iratra mondta Luther, hogy „ennek már van keze, lába és vannak karmai!” Egymást követték a levelek, Kálvint kérve kérők, hogy jöjjön vissza Genfbe. Végre ekkor is Farel szava volt a döntő: „Miért habozol? Talán arra vársz, hogy a kövek is kiáltó szavokkal nyilatkozzanak?”

Az 1541. évi szeptember havában indult Kálvin Strassburgból Genf felé. Utja diadalut volt. Azzal a meggyőződéssel jött vissza, hogy ő Isten kezében eszköz, melynek rendeltetése, a mennyei felség akaratát a genfieknek hirdetni és — ha szükség — rájuk erőszakolni. Elvét, hogy úgy az egyházi mint a polgári életnek a biblia szellemétől áthatottnak kell lennie, egy kisebb választmány részletesen kidolgozott „rendszerbe“ foglalta, melyet a város kis és nagy tanácsa és a polgárság közgyűlése helyesnek elfogadott. Tivornyázás, tánc, utcai éneklés, kártyajáték el volt tiltva; lakomáknál az ételek száma meg volt határozva; ugyszintén a nők ruházatának színe, szövete, szabása. Keresztnévnek csak a bibliában előforduló nevek használata volt megengedve.

Mily kérlelhetlen vasszigorral jártak el a szabályok, „törvények“ ellen vétőkkel szemben, milyen visszahatást eredményezett e szigor már a negyvenes évek közepe óta, arról részletesebben szólni talán érdekes volna. De áttérünk az 1553. évre, amely minden ellenhatás élet kegyetlenül elvette és Kálvint teljesen a helyzet urává tette.

A spanyolországi születésű *Szervét Mihály*, ki Franciaországban mint orvos a vérkeringés felfedezése által jó hirnevet szerzett volt magának, „De trinitatis erroribus“ cím alatt a szentháromságról szóló tant hevesen megtámadta, az ördög szülöttének nevezte, mely polytheizmusra és atheizmusra vezet és úgy a zsidókat, mint a mohammedánusokat tartóztatja a keresztény vallás felvételétől. Tanrendszerét Melanchthonnak és ismételtén Kálvinnak is elfogadásra ajánlotta. Késznek is nyilatkozott arra, hogy Genfbe eljönne, ha Kálvin személyes biztonságáért szavatol. Kálvin ezt kereken megtagadta. Szervét mégis Genfbe jött, ahol őt Kálvin indítására letartóztatták. Kálvin mindjárt másnap a genfi tanács elé terjesztette vádiratát. Szervétet 38 pontban vádolta eretnekséggel és istenkáromlással. Akik Kálvint menteni igyekeznek, azt állítják, hogy ő maga ezentul mit sem tett ez ügyben, a tárgyalást és ítélezést teljesen a tanácsra bizván. Szervét Kálvin ellenségeinek (a „Libertinusok“) tanácsára, mert még ilyenek is voltak mindig, ellenvádat emelt, amelyben azt követelte, hogy Kálvint mint hamis vádlót börtönbe vessék, halálra ítéljék és vagyonát Szervét javára foglalják le. A tanács Szervétet tüzhálálra ítélte és az ítéletet 1553. évi október 27-én végre is hajtotta . . .

Ezentul az egész vonalon Kálviné volt a győzelem. Kiváló fontosságú az 1559. év, a genfi theol. akadémia megalapításának éve, meynek első rektora Beza Tivadar volt. Hollandiából, Skóciából, Angol-, Francia-, Lengyel-, Magyar-, Német-, Csehországból özönlöttek nemcsak az ifjak, hanem meglett férfiak is Genfbe, hogy a „szent várost“ „dicséreteikkel“ üdvözöljék és benne isteni bölcsességet tanuljanak. Kálvinnak sokszor 1000-nél több hallgatója volt. „Küldjete csak még több fát“ — volt Kálvin egyik mondása — „hogy nyilakat faragjunk belőle!“ — És a nevezett országok közül nem volt egy se, amelynek számára Genfben nyilakat ne faragtak volna.

Kálvin az 1564. évi május 27-én fejezte be földi pályafutását 55 éves korában. Már évek óta beteg ember volt. 1562 óta alig tudott magához venni táplálékot. Minden jóakaratu figyelmeztetést, hogy kimélje magát, ridegen visszautasított: „Azt akarjátok-e, hogy az Ur engem henyéve találjon?“

Éppen 2 hónappal elhunytá előtt, két kíséretől támogatva, bucsuzóra megjelent a tanács ülésében, halát mondvá minden tapasztalt jóakaratért, bocsánatot kérve többszöri heveskedéséért.

Este 8 órakor halt meg; másnap reggelre egyszerű fakoporsóba tették hulláját, melyet még ugyanaz nap minden pompa nélkül, de óriási részvét mellett el is hantoltak. Kivánsága szerint semmi felirat nem jelölte sirját.

* * *

Luthernek gyermeki, kedélyes szeretetreméltóságát, a természet szépsége iránti érzékét, engesztelő humorát Kálvinnál hasztalan keressük. A Prot. Irod. Társaság „Emlékezés Kálvinról“ című kiadványában Pruzsinszky Pál dr. Kálvin egyéniségének lágyabb, rokonszenvesebb oldalait levelezéseiből igyekszik kimutatni. Cáfolja azokat, a kik Kálvint „érc szívének“ vagy „szív nélkül valónak“ állítják. Megelégszünk azzal, hogy ily cáfolatnak általában szükségét látja és hogy erre mást nem, hanem csak Kálvin leveleit tudja felhasználni. Egyébiránt tudjuk, hogy a szívnélküliség vagy ércszívűség viszonylagos fogalmak. Az ószövetségi kegyetlen parancsolat, mely szerint az Isten ellenségeit ki kell irtani, Kálvin szerint teljes merevségében érvényben marad. Az eretnekek ellen való középkori törvényes gyakorlat érintetlenül fennáll.

A genfi fegyelmi rendszer úgy hozta magával, hogy a felügyelet kímékedéssé fajult. Egy meggondolatlanul — bizalmas körben kiejtett szó elég ok volt a feljelentésre, a fegyelmi eljárás megindítására. A gyermek „accusativus“ nem tagadta meg magát férfikorában sem.

A vallatásoknál a kinpadnak is megmaradt szerepe. Ily vallatásoknál néha Kálvin is jelen volt és haragra tudott lobbanni, ha a szerencsétlenek még kinjaik közt is ártatlanoknak vallották magukat.

Ha Szervétnek Genfbe jövelele kihívó oktalanság volt, letartóztatása ezzel nem szünt meg jogtalanságnak lenni. Szervét nem volt genfi polgár, nem is tartozhatott a város hatósága alá. Nem is vétett Genfben semmit, a mi letartóztatását indokolta volna.

Csudálatos Kálvinnak a pestis-járvány idejében való állásfoglalása. A tanács kívánsága ellen, hogy a lelkészek a járványkórházat is gondozzák, Kálvin a lelkészek élén óvást emelt. A praedestináció feltétlen hívénel ez megdöbbenően sértő. *) Zwingli Zürichben, Luther Wittenbergben hasonló járvány idejében másképp viselkedtek!

A Champeltéren, Szervét tüzhálálának helyén Genf városa 1903. évi október 27-én, Szervét halálának 350-dik évfordulója alkalmából engesztelő köemléket állított a következő felirattal:

„Le 24 octobre 1553
mourut sur le bucher à Champel
Michel Servet
de Villeneuve d'Aragon
nè le 29 septembre 1511.
Fill verpectueux et reconnaissantr
de Calvin,
notre grand Reformateur,
mais comdamnaut
une erreur qui fut celle de son siècle,
et fermement attachèr
à la libertè de conscience
selon les orais principes de là Reformation
et de l'Evangila,
nous avons èlevè ce monument expiatoire
le 27 octobre 1903.“

Méltó bevezetés volt ez a Kálvin születésének négyszázadik évfordulójának megünnepléséhez. Az engesztelő emlék mellett, melyre csak vegyes érzelmekkel tekinthetünk, őszinte csodálkozásunkat megragadja Kálvinnak bámulatos munkaereje, tudományos képzettsége, hajlíthatlan akaraterélye, szenvedésekben kitartó türelme, Istenben való feltétlen bizalma.

Az egyházi tan rendszerbe foglalása „Institutio“-jában valamint biblia-magyarázatai kora páratlan mesterműveinek el vannak ismerve.

Született uralkodó volt ő s szerencsés kezü szervező. Művének hatása kiterjedt országokra, nemzedékekre.

A genfi „rabszolgáállam“ a vallási és politikai szabadság kiküzdésére hősöket nevelt Angliának, Skóciának, Franciaországnak, közvetve Észak-Amerikának és Magyarországnak is! **)

* * *

Ha immár tőlem kérdik az érem másik oldalát, a mennyiben az már az eddigiekből is kivehető vagy kiérezhető nem lett volna, röviden azt mondanám: Kálvin az ő szigoru törvényszerűségével közelebb áll az

*) „Hier hat der Mann aus einem Guss einen Sprung.“ Lösche Gy. bécsi th. tanár.

**) A Kálvin jellemzésére vonatkozóak nagyobbbrézt Lösche György D. Dr. bécsi theol. tanár ily címü munkájából vannak véve: „Luther, Melanthon und Calvin in Oesterreich-Ungarn.“ Tübingen. Mohr. 1909.

őszövetségi Mózeshez, Luther pedig közelebb a mi ujszövetségi Krisztus urunkhoz. Amannál erősebb a bünt felkutató és kérlelhetlenül megtorló isteni igazságosság, emennél erősebb az ember nyomoruságán szánakozó és a kicsinyekhez is lehajló bünbocsátó isteni kegyelem. Amaz megtanít a mennyei felség előtt félfő tisztelettel meghajolni és megalázkodni, — emez pedig megtanít arra, „hogy mi az Ur Istent féljük és s z e r e s s ü k.“

Karácsonyi történet.*)

Irta: **Dorn Katalin.** — Fordította: **Wallrabenstein Jakab.**

Siebental Áron zsidó kereskedő házában ünnepélyesen terített asztalnál ült az apa fiával és leányával. Az öreg Siebental jóleső örömmel nézte rabbinövendék fiát, Rubent és hajadon leányát, Thirzát, ki korán elhunyt feleségét pótolta. Az apa gyengéd szeretettel vette körül két gyermekét és ezek viszont édesatyjukat, kit nagy szigorúsága miatt félve tiszteltek. Vallási dolgokban az öreg Siebental ragaszkodott a törvény betűjéhez. Ma is, a kiengesztelés napjának előestéjén, ünnepélyes komolyság uralkodott az orthodox zsidó házban. Ruben mélyen elgondolkozva ült az asztalnál, még az evésről is megfeledkezett. „Fiam egyél, jól tudod mi vár reánk a legközelebbi huszonnégy órában“, szólt az apa. „Tudom édes atyám, nem fog nehezemre esni.“ Midőn ezt mondta nem gondolt az előirt bőjtre, hanem a názárethi Jézusnak a Jákob kutjánál mondott ama szavaira, melyeket egy újtestamentomban olvasott: „Vagyon nékem eledelem, mellyel éljek, melyet ti nem tudtok.“ Övéi még nem sejtették, mily nagy hatással volt reá a názárethi Jézus személye. Ruben egy zsidó misszionáriustól hallott először valamit Jézusról s ettől fogva mindig többet akart róla hallani — tudni. Minél többet foglalkozott Jézus személyével, annál inkább alakot öltött az benne. A zsinagógában lefolyt fényes esti istentisztelet sem tudta gondolatait Jézusról elterelni. A fehérbe öltözött nők és a halotti lepelbe burkolt komolytekintetű férfiak képében csak az üres reménytelenséget látta és a megváltást óhajtó lelkek hiábavaló sóhajait hallotta. Annál élénkebben tünt fel lelki szemei előtt az áldozati bárány képe és szive mélyéből felhangzott a szózat: „Mert egyetlenegy áldozatjával tökéletesekké tette mindörökké azokat, akik megszentelteknek.“

Fénysugarak.

Ettől a gondolattól nem tudott többé szabadulni. Ez elvette lelki nyugalmát. Nagy lelki tusakodás után tisztult felfogással szemlélte Jehova szentségét és vizsgálta önön szive mélyét. De milyen kép tárult fel előtte! Ájtatossága, vallásossága, csak külső máznak bizonyult, mely a lángtekintetű Isten előtt mit sem ér. Miután lelkét így a maga valójában látta, tisztában volt azzal, hogy egykoron nem állhat meg az Isten ítélő széke előtt. Azt is belátta, hogy a kiengesztelés napján való imádkozás, bőjtölés és

*) A „Zions Freund“ f. é. decemberi számából.

alamisnaosztogatás nem elég az üdvösséghez! Szobájában le és feljarkált, meg-megállt az ablaknál és kinézett a csendes, sötét éjszakába. Hirtelen világozóság támadt lelkében. Emez ige: „Isten fiának, Jézus Krisztusnak vére megtisztít bűneinktől!“ mintegy fénylő csillag világított lelke sötétségébe. Leborult és először imádkozott Jézus nevében bűneinek bocsánatáért. Isteni békesség tért lelkébe és ez oly végtelen nagy örömmel töltötte el, hogy hangosan dicsérte az Urat, azt mondván: „Te az enyém vagy, én a tied, nem választhat el egymástól senkisémet.“

Ettől a pillanattól fogva érezte, hogy rabbinövendék ezentul nem lehet, hanem Jézus tanítványává kell lennie. De hogyan adja ezt a szigorú apának tudtára. Ez nehéz feladat volt. De akármilyen nehezére is esett — meg kellett történnie.

Másnap, midőn a reggeli istentisztelet után elgondolkodva sétált kertjükben, könnyed léptekkel közeledett feléje Thirza s karjába kapaszkodva, édesen csengő hangon mondá: „Ruben, min gondolkozol tegnap óta olyan mélyen? Ugy fáj neked, hogy nem tudom mi bánt téged?“

Ruben megölelte testvérét s vele egy padra ülve mondá: „Igenis Thirzám, elsőnek fogod megtudni min gondolkozom, hiszen gyermekkorunk óta mindent elmondtunk egymásnak.“ Ruben ekkor elmondá lelkiküzdelmeit s az utolsó éjszakában való hitbeli győzelmét. Thirza feszült figyelemmel hallgatta a csodálatos dolgokat s ha Ruben egy-egy pillanatra elhallgatott, akkor a lányka már nógatta „Beszélj, beszélj még többet erről.“ Így beszélgettek egymás előtt kitarva szívéket mindaddig, míg a legközelebbi istentisztelet órája elérkezett. Hallgatagon lépdeltek apjuk mellett a zsinagóga felé. Ruben apja iránti szeretetből mégegyszer elment vele az istentiszteletre, habár más gondolatok foglalkoztatták lelkét. A zsinagógában látott holt ceremonia és a törvénynek betűszerinti magyarázata, még csak jobban megérlette benne ama elhatározását, hogy még ma mindent közöl édes atyjával. Az alkalmat erre maga édes atyja adta meg, midőn a nagy ünnepnap befejezése után azt mondotta: „Boldog az, ki nem született.“

„Kedves atyám“ mondá Ruben „mégis örülhetünk az életnek s boldogok lehetünk, mert meghalt érettünk Izrael királya, ki örök életet ad.“

„Kiről beszélsz?“ kérdé atyja szigoruan.

„A názárethi Jézusról, megígért Messiásunkról.“

„Megőrültél ember?“

„Nem atyám! Szent meggyőződésem! S ily meggyőződéssel nem lehetek rabbi!“

Kitagadva.

Eleinte kővé meredten állt Siebental Aron fiának ezen kijelentésére, majd kidagadtak homlokán az erek és rekedt hangon kérdé: „Ez utolsó szavad!“ „Igen atyám, másként nem tehetek!“ „Akkor távozz tőlem, számodra nincsen házamban hely.“ Ebben a pillanatban Thirza zokogva borult Ruben nyakába, de atyja kiméletlenül rántotta el testvérétől, kinek szikrázó szemekkel mutatott ajtót. Ruben egy utolsó fájdalomteljes pillantást vetvén

Thirzára csendesen távozott az apai házból, melyet hite miatt kellett elhagynia.

Másnap reggel a szobalány Thirzának egy lepecsételt csomagot adott át. Midőn ezt titokban kinyitotta egy új testamentomot talált benne és ebben egy búcsúlevelet, melyben Ruben kéri az ő szeretett Thirzáját, maradjon hűségesen édes atyja oldalán és viselje türelemmel, Isten iránti bizalommal a ráért szenvedéseket. Az új testamentom lett ettől fogva Thirza egyedüli vigasztalója, tanácsadója a bekövetkezett szomorú napokban. Naponta olvasott benne és így mindinkább meggyőződött róla, hogy Ruben mást nem tehetett, mint követni Jézus hívó szózatát. Önmagán is érezte, mily nagy hatással van rá Jézus önmegtágadó szeretete. Szent hivatás várt rá: a haragvó apát kiengesztelni. Szóval nem volt szabad Jézus nevét kiejtenie, de egész lényével, tetteivel hirdette, hogy Jézus szelleme lakozik benné. Siebental Áront ez gondolkodóba ejtette. Nem tudta megérteni, hogyan lehetséges az, hogy Thirza, kinek rendkívül nagy fájdalmat okozott Ruben kitagadása által, mégis szeretettel és gyengédséggel veszi körül őt, a szigorú apát. Azt is tudta, hogy Thirza azelőtt erre nem lett volna képes. Thirzának szótlán szenvedése és odaadó szeretete sokszor megszügyenítette Siebental, kinek szíve sehogy sem akart megnyilni fia számára.

Évek múltak. Siebentalnak korán őszbecsavarodott a haja a sok gondtól és lelkiküzdeltől. Fiát kitagadta ugyan, de azért szíve mélyén mégis szerette. Teste és lelke megtört. Isten, ki a szenvedések közepette beszél az ő gyermekeivel, ő vele is beszélt. Egy napon leánya varrókosarában megtalálta az új testamentomot és ezentúl többször olvasta titokban, hogy megismerje azt a titkos erőt, mely Ruben fiát rabul ejtette és a szülői házból elvonta. Amit Siebental e könyvben olvasott az világossá és érthetővé tette előtte, nemcsak fia lépését, hanem leánya megváltozott lényét is.

Egy este amint a szobába lépett, Thirzát révedező szemekkel és szomorú ábrázattal látta az ablaknál ülni. E látványra szíve ellágyult, úgy érezte jóvá kell tennie azt, amit Thirza az ő szigorúsága folytán szenvedett. Hozzálépett s jóságosan simogatva haját szeliden kérdezé: „Thirzám, édesem, mivel örvendeztessék meg születés napodra? Valami különös örömet szeretnék neked szerezni?”

A hajadon arcán örömpír futott végig. Kezeit dobogó szívére nyomva, fejét édes atyja vállára hajtva, szeméit pedig esdőleg felemelve, félénken azt felelé: „Engedd Rubent hazajönni.“ Atyja, ki évek óta először hallá most leánya ajkáról fia nevét, szótlánul kiment a szobából.

Ettől a naptól fogva sohasem beszélgettek többé a születésnapjairól. A születésnap reggelén pedig Siebental mély fájdalommal vezette leányát a drága ajándékokkal megrakott asztalhoz s csak ennyit mondott: „Bátyád leveleit nem fogadtam el s így nem tudom hol van.“ Thirza szeméből forró könny hullott a drága ajándékokra, de csakhamar felszárította s hálásan mosolygott atyjára. Midőn azonban magára maradt szíve szerint kisírta magát, majd pedig erőt és vigaszt merített az új testamontomból. Mivel születésnapja dec. 24-re esett, elolvasta Jézus születésének

történetét. Igen örült, hogy éppen ezen a napon ajándékozott neki az Úr, kinek végtelen szeretete és kegyelme gazdagon kárpótolja őt, elvesztett bátyáért.

Karácsony.

Az esti szürkületben Thirza sétálni ment atyjával. A keresztények már megkezdték szent karácsony ünnepét. Itt is — ott is világítottak már a karácsonyfák gyertyái. A harangok hívó szózatára csak úgy tódult a hívők serege a szépen diszitett templomokba. Thirza úgy szeretett volna velük menni. Amint így elhaladtak egy templom előtt, mélyen felsőhajtott s mintegy félig önfeledten mondotta: „Csak én is bemehetnék“. Édes atya meghallotta a sóhajva mondott szavakat. Megállt. Meglátszott rajta, hogy küzd önmagával. Ma gyermeke születésnapja van és ő megígérte volt, hogy valami különös örömet fog neki szerezni. Rövid habozás után karját szorosabban füzte leánya karjába s minden szó és magyarázat nélkül bement vele a templomba. Thirza nem tudta ébren van-e, vagy álmodik? Nem tudta elképzelni, hogy ő édes apja oldala mellett a keresztények templomában van! Boldogan szemlélte az oltár két oldalán álló karácsonyfát. Élvezettel hallgatta a gyönyörű karácsonyi szent éneket. Ének után egy fiatal lelkész lépett a szószékre. Thirza csak egy tekintetet vetett reá s kezével már is szívéhez kapva, kérdőleg nézett apjára, kinek arcán szintén látszottak a megindulás nyomai, mert a távolból jött ünnepi szónok nem volt más, mint Siebental Ruben, a kitagadott fiu, a szeretett testvér!

Jó volt, hogy Thirza és atyja a hallgatók közé szorultak, különben meglepetésükben felkiáltva kifutottak volna a templomból. Thirza apja keze után nyult, ki azt meleg kézzorítással viszonzta. Mindketten élénk figyelemmel hallgatták Ruben predikációját, mely Isten végtelen kegyelméről és szeretetéről szólt, ki elküldötte az ő egyszülött fiát a földre, hogy boldogokká tegye minden nép között az elveszett bűnösöket. A predikáció oly nagy hatással volt az öreg Siebentalra, hogy szívének mindjárt megnyitotta Jézus számára.

Megható volt a viszontlátás a sekrestyében. Thirza bátyja nyakába borulva zokogott, az apa és fiu pedig örömkönnnyek közt ölelték meg egymást.

Otthon fenséges családi ünnep következett. Ruben mély hálát adott Üdvözítőjének azon kegyelméért, hogy ismét visszavezette őt szülői házába, övéi szeretetébe. Templomból jövet egy karácsonyfát vett és ezt Thirza születésnapjára ajándékai közé állítva meggyújtotta. A karácsonyfa alatt pedig három boldog ember, kik a karácsony csodája által egymással és Istenükkel megbékültek, dicsérte az Urat. Ez volt aztán az igazi kiengesztelésnek napja, ilyen boldogok még sohasem voltak. Gondolatban a bethlehemi jászolnál térdepeltek s az angyalokkal együtt ők is zengték: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és a földön békesség és az embereknek jóakarata.“

A IV. misszióhét Herrnhutban 1909. okt. 11.—15.

1901-ben valósították meg először Németországnak testvéri közösséggé egyesült missziókonferenciái azt a gondolatot, hogy Herrnhutban, a misszióknak ezen klasszikus talaján, szabályszerűen visszatérő misszióheteket kellene rendezni, és hogy milyen szerencsés gondolat volt ez, azt megmutatta az idei IV. misszióhét is.

A kívülről jött vendégek száma körülbelül 225 volt, ezekhez számítandók a herrnhuti testvérközösség misszióvezetői és a gyülekezet számos tagja, kik kezdettől fogva nagy érdeklődéssel kísérték a tárgyalásokat, Legjobban képviselve volt a szász királyság, a szomszédos Szilézia és Brandenburg, de a messze idegenből is jöttek misszióbarátok és a misszió munkásai, így Bajorországból 12—15. A külföldről is voltak résztvevők. még pedig Ausztriából (1), Svajcból (2), Svédországból (3), Finnországból (2). A német misszióegyletek vezetői közül 12-ten jelentek meg — nem számítva a herrnhutiakat; — azonkívül jelen volt 15 misszionárius a világ minden tájáról, Dél- és Keletafrikából, Kinából, Indiából és Szurinamból.

Az egésről teljes képet adni nem lehet, csak néhány odavetett vonás nyújtson fogalmat arról, hogy micsoda munka folyt, milyen kérdésekkel foglalkoztak és milyen módon óhajtják az evangélium ügyét előbbre vinni. A tárgyalásokat mind a négy napon istentisztelettel vezették be, melyeken felváltva a testvérközösség misszióvezetői szerepeltek és már ezekkel az istentiszteletekkel mintegy előkészítették a tárgyalás anyagát, mert szóltak a misszióért való imáról s a misszió vallástételéről, szenvedéseiről és reménységéről. A délelőttöt és délutánt az előadások és az azokhoz fűződő eszmecsere töltötték be.

Az első előadó dr. *Böhmer*, bonni tanár volt, a ki „Népegyház, közösség és a misszió-cimen értekezett és két égető kérdést tárgyalt u. i. ki legyen az egész missziói munkásságnak hordozója idehaza, csak egyes kisebb, hívő közösségek vagy pedig a népegyház? és vajjon odakünn mi legyen a cél: egyesek megtérítése vagy pedig az egész nép meghódítása népegyházak alapítása által? Rendkívül élénk eszmecsere követte a felolvasást, melyben a második kérdésre általános helyeslés közt *Schreiber* brémai missziófelügyelő adta meg a választ, t. i. a kettő ne zárja ki egymást (aut-aut), ne is állíttassanak párhuzamba (et-et), hanem előbb legyen élő keresztények közössége azután a népegyház (antea-postea).

Az orvosi misszió evangelizáló erejéről *Bettin* barmeni hittérítő tartott előadást, melyben kimutatta annak szükségét és áldását és egyuttal felhívta a jelenlevők figyelmét az okt. 20-án Thübingenben megnyitott misszióorvosi intézetre.

Meinhof tanár Hamburgból a laikusoknak a missziómunkába való bevonásáról beszélt, mire annál nagyobb szükség lesz, mennél jobban növekszik künn a munkamező. Ennek az ev. egyházban semmi akadályát nem látja és gyakorlati útmutatásokkal szolgál, hogyan történjék ez.

Rendkívül hatásos appellatát intézett a jelenlevőkhöz *Hemann* baseli tanár „A keresztény missziói munka a zsidó nép újjászületése körül“ című előadásával. Hátraesés tapasztalható — szerinte — ezen a téren, az eddigi kísérletek nem sok eredménnyel jártak, de ennek okát abban látja, mivel mindig arra törekedtek, hogy a zsidókat a külső egyháznak, a dogmatikailag formulázott hitnek akarták megnyerni, pedig a főcél az legyen, hogy Krisztust adjuk nekik.

Hennig misszióigazgató szintén egy nagyon égető kérdést tárgyalt t. i. a „túlkiadások“ kérdését. Több mint egy millió márkára rug a német misszióegyesületek deficitje. Ezt az összeget csak úgy lehet törleszteni és hasonló adósságokat csak úgy lehet elkerülni a jövőben, ha nő a misszió iránti szeretet. Ezen állandó deficitkérdés miatt különféle veszedelmek származnak az egész misszióügyre t. i. a pénzkérdés folytonos hangoztatása, mintha ez volna a fődolog a misszió ügyénél, a növekvő versengés az egyes misszióegyletek közt stb. A misszió jövője nem lehet pénzkérdés, hanem a szeretet kérdése.

Két misszióegyesület jutott azután szóhoz, melyek eddig még nem jutottak szóhoz a konferenciákon u. m. a neuendettelsai és a hermannsburgi. Az elsőnek munkáját *Steck* neuendettelsai lelkész és *Flierl* újgineai hittérítő, az utóbbiét *Raeder*, hermannsburgi lelkész ismertette. Ezenkívül két hittérítő számolt be Német-Keletafrikában és Délafrikában végzett munkájukról. Tartalmas előadást tartott *Kölbing*, a testvéreközösség misszióigazgatója is arról, hogy mi a testvéreközösség és mi akar lenni.

Az esték rendesen szabadok voltak és a társas együttlétnek s a személyes megismerésnek voltak szentelve; két estét azonban két érdekes előadás kötött le. Az egyikén *D. Pauls* lelkész vetítő képekkel bemutatta a német kolóniákon végzett missziói munkát, a másikon pd. *Meinhof* tanár beszélt az afrikai nyelvproblémákról.

Ime ez rövid foglalatja a konferencián végzett munkának. Szép és hatalmas munka, az áldás el nem maradhat! Hozzájárult a sikerhez a környezet t. i. a herrnhuti gyülekezet missziói szeretete és lelkesedése, Zinzendorf szelleme és a hely, ahol minden kő keresztény szeretetről, evang. hit-hűségről és krisztusi önfeláldozásról beszél. Bárcsak a jövőben a mi magyarországi misszióegyesületünk képviselői is ott ülnének ezeken a konferenciákon bizonyságául annak, hogy mi magyarok is részt kérünk ebből a nagy és szent munkából!

Sch—1.

Németországi utazásom.

Irta: **Scholtz Ödön.**

(13. folytatás.)

„*Alt-Heidelberg*, du feine, du Stadt an Ehren reich, am Neckar und am Rheine, kein' andre kommt dir gleich.“ Scheffel ezen éneke nem a képzelet szüleménye, hanem az igaz valóság reprodukciója, mert tényleg

alig lesz Németországnak még egy városa, mely Heidelberg regényes fekvésével s természeti szépségeivel felvehetné a versenyt. Az alig 50.000 lakost számláló város (közülök 30.000 protestáns), keskeny régi utcáival a Neckar partján huzódik végig s a felette elterülő legnagyobb részét romokban heverő, de gondosan ápoltt világhírű vár, mintegy megkoronázza a párvárat ritkító természeti panorámát. Eisenach a Wartburggal s a rajnai út Mainztól Koblenzig elragadó képet nyújtottak, de Heidelberg fekvése — úgy itélem — valamennyinél elbájozóbb és kedvesebb.

Villanyoson végig haladva a város keskeny főutcáján, fogaskerekű vasuton mentem fel a várba, melyet joggal „német Alhambra“-nak nevezett el egy szellemes amerikai író, Longfellow. A részben renaissance-, részben gót stílusban épült részletek elragadó benyomást gyakorolnak. A várudvar nagyszerű angol kert, hatalmas faóriásokkal, melyek közül a legértékesebb, mert ritkaságszámba megy egy coniferus csoport, egy egyenesen a Libanonról hozott, szépen fejlődő cédrusfával. A vezetést egy idősebb asszony teljesítette, aki kiejtésem után rögtön felismert, hogy magyar vagyok s örömmel beszélt el, hogy fiatal korában több évet Bonyhádon töltött s élénken tudakozódott az ottani viszonyok után. Csodálattal párosult áhitattal mentünk vezetése mellett végig az óriási terméken, melyek közül egynéhány ünnepélyes alkalommal még használatban van, sőt értékes gyűjteményeket is tartalmaz. A vár 2 magas tornyáról remek kilátás nyílt a várhegy alatt elterülő városra s az égszínkéék szallag gyanánt kanyarodó Neckar páratlan szépségű völgyére. Különös érdekességet kölcsönöz a várnak a „nagyhordó“, mely Heidelberg szimbolumává lett s mely egy nagy termet foglal el. Vezetőnk lelkesen magyarázta, hogy 6·9 m magas, 9 m hosszú, 221,726 l ürtartalmu, 1751-ben 700 Magyarországból hozott tölgyfatörzsből készült s 2 teljes évig dolgoztak rajta. 1769-ben Kárdy Tivadar választó fejedelem 80.000 vendéget itatott meg belőle borral. Most üres. Tetejére kényelmes lépcső vezet s nagy dobogó van rajta, melyen a múlt időben táncmulatságokat is tartottak.

Ismeretes az a nagy küzdelem, mely a Heidelbergi vár miatt Németországban két párt között folyik. Az egyik, melynek élén maga a császár áll, újból fel akarja azt építeni s tervét részben már meg is valósította, míg a másik párt, mely jelenleg többségben van, a mostani rom alakjában akarja a várat fenntartani. Én, ha választanom kellene, az utóbbival tartanék, mert a modern alakban felépített részletek sehogy sem illenek bele a regényes környezetbe s ha a vár romalakja eltűnne, vele Heidelberg legszebb, legköltségteljebb díszét veszítené . . .

Visszanézve a várudvarba, Engel barátommal találkoztam, kivel a Mainz-Coblenzi utat tettem meg, de csak rövid köszöntést váltva siettem gyalog vissza a városba. Hatalmas erdőn át egy szép terrasz-ra értem, honnan Scheffel Viktor állószobra tekint le a városra, mintha egyik Heidelberget dicsőítő költeményét szavalná. Turista-öltönyben, jobb kezében kalapját, karján felöltőjét, baljában pedig kis könyvet tartva, s hátulról diszcserjéktől övezve, elbájozó kedves képet nyújt e szobor. Az a leirhatatlan panoráma,

melyet innen lefelé a város, felfelé pedig a várrom nyujt, indokolttá teszi, hogy a város hires költőjének szobrát épen e helyen helyezték el.

Lent a városban az óriási méretű *Heiliggeistkirche* hívta fel először figyelmemet. Ez 1544-ben épült mint kath. templom, de már 1546-ban a protestánsok birtokába ment át. 1705-ben egy fallal középen ketté osztva, a hajó a reformátusoké maradt, míg a kórus a katolikusok rendelkezésére bocsáttatott. Károly Fülöp választófejedelem azt kívánta a reformátusoktól, hogy engedjék át az ő részüket is a katolikusoknak, amiért egy egészen új templomot épít nekik, s mikor ebbe bele nem egyeztek, erőszakkal lebontatta a válaszfalat. Azonban az országgyűlés a fal visszaállítására kötelezte, amiért aztán székhelyét 1720-ban Mannheimba tette át. Azóta a válaszfal ma is áll, de a kórus 1867-ben az ókatolikus*) szekta rendelkezésére bocsáttatott. Ma a hajó az evangélikusoké, a kórus az ókatolikusoké, a toronyhoz pedig a róm. katolikusoknak is van jussuk.

A heidelbergi *egyetem* Németország legrégebb főiskolája. I. Ruprecht választófejedelem már 1386 október 18-án alapította, úgy hogy 1886-ban az egész világ tudósainak jelenlétében 500 éves jubileumát ünnepelte. Fénykora a reformáció első idejére esik, mikor is a Kálvini irányúnak volt egyik „fellegvára“. Reuchlin, a héber nyelv első tudományos képviselője is itt működött. Volt idő, különösen a múlt század közepén, midőn hazai theológusaink is előszeretettel keresték fel a heidelbergi egyetemet. Ma a prot. theol. fakultás itt is teljesen az egyház s a kereszténység alapigazságait lelkiösmeretlenül aláásó liberális theológiai irány zsákmányává lett, s csak az vigasztaló, hogy ennek következtében a hallgatóság száma is a minimálisra szállt alá. Komoly, Istenben hívő s Jézusát szerető ifju nem is mehet oda, ahol a lelkét ölik meg.

Megilletődéssel léptem át a régi épület küszöbét, hol épen a beiratások kezdődtek s így eleven élet pezsgett s néztem meg annak egyedüli látványosságát, az „aulát“, (ünnepi diszterem), valamint néhány tantermet, majd a „Friedrichsbrücke“-n át a Neckar tulsó partjára menve, még egy utolsó pillantást vettem a ragyogó szépségben előttem fekvő városra s a felette büszkélkedő várra.

Neckarelzig valóságos idill volt utunk. Mint a Rajnán, úgy itt a Neckar völgyében is szebbnél szebb látképek, regényes fekvésű falvak, városok s nagyszámu várromok gyönyörködtetik a szemet, de nem oly vad, hanem szelidebb, kedvesebb alakban. Neckarelznel a folyón áthaladva, Würzburgnak kanyarodtunk. A ki- s beszálló sok kath. pap, barát és apáca elárulta, hogy ismét katolikus vidéken vagyunk. Közben beesteledett s midőn későn éjjel Nürnbergbe értünk, egy nagyon kedves és művelt kereskedő tanácsára a központi állomás közelében fekvő „Rheinischer Hof“ szállodába tértem.

(Folytatása következik.)

*) A tridentí zsinat alapján álló egyház szilánk, mely a vatikáni zsinat egyházi tekintélyét s határozatainak érvényességét, különösen a pápa esalatkozhatatlanságáról szóló dogmát el nem ismeri. 1878. évi 5. zsinata a papnötlenséget is eltörölte.

Irodalom.*)

— Geduly Lajos, ujbpesti ev. lelkész, magyar tannyelvü elemi népiskoláinkat a következő vallástani tankönyvekkel ajándékozta meg, melyeknek az iskolákba való bevezetését ajánlhatjuk:

1. **Bibliai történetek a népiskolák I.—II. osztályai számára**, a pesti evang. magyar egyház tankönyvpályázatán pályadíjat nyert mű, mely az 1904. évi tantervhez való szigorú ragaszkodás mellett, az első elemi osztályok növendékeinek értelmi fejlettségéhez mérten nem ugyan biblikus, de könnyed, világos és meleg nyelvezettel a kezdőtanulókra nézve vonzó és tanulságos, a tanterv által előirt bibliai történeteket tartalmazza. Minden történet végén többnyire bibliai vers és énekvers alakjában össze vannak foglalva a történetekből levonható tanulságok, a könyvecske végén pedig ugyancsak a tanterv által előirt rövid imák találhatók. Ára 40 fillér.

2. **Képes bibliai történetek ág. h. ev. népiskolák III.—IV. oszt. számára**. Ez a könyv is teljesen az egyetemes vallástanítási terv értelmében készült, úgy annyira, hogy ennek hiányai a könyvben is fellelhetők. E tanterv az e csoportban tanítandó bibliai történeteket két évfolyamra osztja be, akkép, hogy mind a két évfolyamban ó- és ujszövetségi történetek fordulnak elő. Szerző ebben is szolgálilag követi tervezetét, miáltal könyve nem igen adhat világos képet az üdvtörténet fokozatos fejlődéséről. Nem lehet tagadni, hogy e hiba a tanterv rovására esik, annyival is inkább, mivel ez éppen a messiási vonatkozású történetekkel bánik igen mostohán, de szerzőt is sujtja, amiért a módszertani szempontot a chronológiai hűség és világosság rovására minden lépten-nyomon nagyon is érvényesülni engedi. Sokkal helyesebben járt volna el, ha az anyagnak évfolyamokra való szétosztását a tanítóra bízta volna, így felnőttek is haszonnal olvashatták volna könyvét. A nyelvi oldalt tekintve is jobb volna, ha szerző az elbeszélésnél nagyobb figyelemmel lenne a biblikus kifejezésmódra. Módszertani előnye a könyvnek, hogy az egyes történeteket a bennük előforduló főbb tárgyi mozzanatok alapján, kisebb szakaszokra osztja, ami nagyban megkönnyíti az emlékelést. A tanulság itt is többnyire szentírási mondatban és énekversben van kifejezve, de az arra alkalmas történeteknél a Káté szavai is alkalmazást nyernek. Az énekverseknél helyesen fel van tüntetve az egyes magyar énekeskönyvekben elfoglalt helyük és dallamuk. Kár, hogy az énekszerző neve nincs közölve, mert a tanterv megkívánja, hogy a vallástanító az énektanításnál az egyes énekek szerzőinek rövid életrajzát is közölje. A könyv végén szintén imák vannak, köztük igen helyesen a Luther Márton kis kátéjában foglalt reggeli és esti imádságok. A szövegek közti képek, különösen ebben a második részben nem felelnek meg feladatuknak; megengedjük, hogy nagyhatású művészi alkotások reprodukciói, de ily kis alakban és többnyire elmosódott kivitelben nem hatnak és pedagógiai tekintetben nagyobbára értéktelenek. — E könyvnek ára 70 fillér.

E két műhöz csatlakozik mintegy folytatásképpen:

3. **A keresztény egyház rövid története népiskolák V.—VI. osztályai, polgári és középiskolák alsó osztályai számára**. E mű is pályadíjat nyert a pesti evang. magyar egyház tankönyvpályázatán. Szerző itt is a vallástanítási terv után indul; szépen és érdekesen, de tulságos bőszavusággal beszél el a keresztény egyház történetének kiemelkedőbb mozzanatait. Mindig le tudja kötni az olvasók — remélhetőleg — a tanulók figyelmét is, amennyiben eléggé sikerül szerzőnek eleget tenni ama követelménynek, hogy az egyháztörténet ismertetése elemi iskolában lehetőleg a szereplő személyek

*) Ezen rovatban rendszerint csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk.

életrajza formájában történjék, ami nem könnyű feladat oly tankönyvben, mely egész nagy korszakokat rövid paragrafusba kénytelen összefoglalni. Szerző minduntalan közbeszurt személyes vonatkozású részletekkel a legszárazabb fejezeteket is vonzóvá tudja tenni, még az oly részeket is, melyek bátran elmaradhatnának. Bizony van több ilyen is s bármennyire gyönyörködtetik az olvasót, oly tankönyvben, mely elemi iskolásoknak lévén szánva, emlékelés céljából készült, nincs helyük. — Ára 72 fillér. Sch—t.

— **Neue kirchliche Zeitschrift.** Ezen kiváló tudományos ev. theol. folyóirat decemberi száma is az ismert gazdag tartalommal jelent meg. Cikkei: Régi és új morál. Irta *Dr. Seeberg R.* berlini egyet. tanár. A bajorországi protestáns orsz. egyház jelenlegi helyzetéről. Irta: *Herold R.* leipheimi lelkész. Tyrusi Vilmos Jeruzsáleme és a jelenkor. Irta: *lic. Lundgreen F.* rudolstadt-i tanár. Aki az újévben egy valóban tudományos s amellet pozitív lutheránus egyházi alapon álló németországi theologiai szakfolyóiratot akar járattatni, annak ennél jobbat nem ajánlhatunk. Megrendelhető 10 márka előfizetési díjért ezen a címen: A Deichert'sche Verlagsbuchhandlung Nachf. (G. Böhme), Leipzig.

Egyházi élet.

Belföld.

— A jelen számmal befejezzük a „M. L.“ XII. évfolyamát. Istené legyen a hála, ki eddig megsegített! Hozzá fohászokodunk, legyen ezután is segítségünk! Olvasóinkat az előfizetés gyors megújítására, a hátralékosokat tartozásuk törlesztésére kérjük. Boldog ünnepeket! Boldog új évet!

— A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület a dunáninneni egyházkerület idei közgyűlésén is meleg fogadtatásban részesült. A jegyzőkönyv 106. p. szerint a kerületi közgyűlés: „1. Üdvözlí a misszióegyesület megalakulását, mint egyházi életünk örvendetes jelenségét és örömét fejezi ki, hogy épen a dunáninneni egyházkerület területén alakult meg az egyesület és itt ment végbe az első missziói ünnepély, — az Isten bőséges áldását kívánja az egyesület munkásságára; 2. felkéri a közgyűlés a püspök urat, hogy az esperesi és lelkészi hivatalokat körözvényileg figyelmeztesse a missziói egyesületre, hogy buzdítsák a hiveket az egyletbe való belépésre; 3. felkéri a püspök urat, hogy a missziói egyesületnek a szabad rendelkezésre álló összegből ezuttal száz koronát küldjön“. — Örömmel és hálás köszönettel fogadtuk az egyházkerület üdvözlését és adományát, mit főképen Főt. *D. Baltik Frigyes* ömeltóságának, a misszió-ügy üttörő apostolának s egyesületünk védnökének köszönünk. Vajha a kilátásba helyezett körözvény sok új tagot hozna egyesületünknek s bárcsak a jövő évben a kerületbeli gyülekezetek missziói adományai és perselyei is hazai misszió-egyesületünk pénztárába folynának. — Ujabban 100 koronával a soproni theol. akadémia ifjuságának önképzőköre is belépett az alapító tagok sorába, úgy, hogy az alapítványi összeget 5 évi részletben törleszti. Üdvözljük a lelkes ifjuságot zászlónk alatt. Vigyék el az ezen legszentebb egyházi ügyért való lelkesedést azon gyülekezetekbe is, amelyekben majd mint lelkészek fognak működni. — November végén ismét 979 márkát küldhetett egyesületünk a Leipziban székelő egyetemes lutheránus hittérítő-egyesület segélyezésére. Így ezidén talán maga egyesületünk juttathat oda annyit, amennyi eddig egész egyházunkból került ki, noha most még sokan egyenesen oda küldték be adományukat.

Kérjük egyházunk összes tényezőit, hogy a jövő évtől kezdve lehetőleg az összes missziói adományokat hazai misszió-egyesületünk pénztárába juttassák. — November végén a napilapokat egy hír járta be, hogy valami Majos Miklós nevű magyar születésű san-franciskói ág. hitv. ev. missziói lelkész egy Ruis de Rozas konzul névaláírásával stb. ellátott gyűjtőkönyvecske felmutatásával missziói célokra könyöradományokat gyűjtött s hogy az illetőt Sátoraljauhelyen mint szélhámos csalót leleplezték. Miután hiszékeny és a misszió ügyére szívesen áldozó közönségünk jóindulatával ilyen szédelgők már ismételten visszaéltek, megismételjük azon figyelmeztetésünket, hogy kivált lelkészeink az ilyenekkel szemben óvatosak legyenek. A misszió-egyesületek *sohasem* küldenek ki könyöradományok gyűjtésére misszionáriusokat gyűjtőkönyvecskékkel, hanem ha bejön egy-egy hitterítő, az rendszerint csak az illető püspök vagy esperes, most pedig már misszió-egyesületünk közvetítésével megyen el az előre kijelölt gyülekezetekbe, ott *predikál* s csak az offertóriumokat s az esetleg befolyó önkéntes adományokat fogadja el s nyugtázza egyesülete nevében. Ahol ilyen közvetítés és előre való hivatalos bejelentés nélkül bukkan fel egy adományokat gyűjtő u. n. „misszionárius“ az biztosan szédelgő s minden esetben felhívandó reá a rendőrség figyelme.

— **Kámory Sámuel** emlékének felújítása, óriási és sokoldalú irodalmi működésének méltatása volt az idei egyetemes közgyűlés legérdekesebb és legértékesebb momentuma. Hornyánszky Aladár, a pozsonyi theol. akadémia tudós tanára, ki Kámory hátramaradt kézirat-gyűjteményét három évi lankadatlan szorgalommal áttanulmányozta és rendezte, ismertette és méltatta ezen páratlan szorgalmu, de életében félreismert luth. tudós és bibliafordító munkásságát és érdemét lelkes szép szavakkal. Az egyetemes gyűlés azzal honorálta Hornyánszky szorgalmát és Kámory érdemét, — hogy egy szekrény vételét határozta el, melyben Kámory kéziratok megőrizendők s mely a theol. akadémia könyvtárában lesz elhelyezve. E lapok szerkesztőjének azon indítványa felett, hogy bizza meg az egyet. gyűlés Hornyánszkyt Kámory életrajzának megírásával valamint tudományos munkásságának ismertetésével s méltatásával és gondoskodjék ezen mű kiadásáról, napirendre tért a közgyűlés. Ez elég jellemző . . . Jó Kámory Sámuel, egyetemes egyházad halálod után sem méltatja munkásságodat többre — egy szekrénynél. Mint életedben, úgy halálodban is háladatlanlenség volt és marad osztályrészed!

— **Az egyetemes lelkészi értekezlet** Zelenka Pál püspök elnöklete alatt f. é. nov. 17-én este tartott Budapesten s szép látogatottságnak örvendett. *Isó Vince*, győri lelkésztestvér buzgó imádsága után az eddigi szokás szerint *Bándy Endre* jegyző terjesztette elő nagy gonddal összeállított jelentését az esperességi és kerületi értekezletek működéséről, minek azonban így, konkrét javaslattétel nélkül, alig van gyakorlati haszna. Időkimélésből talán jobb volna azt 8—14 nappal előbb valamely egyházi lapban kinyomátni. Az értekezlet fénypontját *Pröhle Henrik* pozsonyi kartárs felolvasása képezte, melynek címe „*Egyházépítő munkánk lényege és feladatai korunkban.*“ Az értékes dolgozat tételei a következők: 1. Egyházépítő munkánknál nem új eszközökre van szükségünk, hanem arra, hogy az Urtól ránk bízott egyházépítő eszközt, az igét a szentségekkel egyetemben hiven használjuk. 2. Az egyházat objektíve az ige hozta létre és tartotta fenn. 3. Az ige szüli a hitet, amely egyrészt biztosítja az egyesnek üdvét, másrészt egy test tagjaként egyesíti a Krisztusban hívőket; tehát a szeretetben munkás hit az egyháznak elengedhetetlen subjektív építő tényezője. 4. Ennél fogva egyházépítő munkánk lényege az, hogy Isten igéjével hiven sáfárkodjunk, érvényesülését mindenképen elősegítsük, hogy így éljedjen a meg-

igazító hit és a valódi munkás szeretet, mint az egyház fennállásának és virágzásának elengedhetetlen föltételei. 5. Az egyház minden egyéb tevékenysége u. m. a diakonia, az egyházkormányzás, az egyházi törvénykezés a háztartás, a nevelés és oktatás mind csak kísérői és pedig részint előkészítői és támogatói, részint természetes hatásai és eredményei az igével való egyházépítésnek és magukban véve egyházépítő jelentőségük nincs. 6. Az egyházépítő munkának első sorban hivatott és Isten és ember előtt kötelezett és felelős végzője a *lelkész*, tere pedig az *egyes gyülekezet*. 7. Az egyházépítő munka akkor éri el célját, ha gyülekezeteink, a melyek most sokszor csak egyházkormányzati egységet alkotnak, Krisztust öntudatosan valló és a közösség tudatától áthatott, egyszóval valódi gyülekezetekké válnak. 8. A valódi gyülekezetek a bűnös világban mindig csak relative valósulnak meg; de az eszmény felé törekedni szent kötelességünk, ha magunk felett a halálos ítéletet kimondani nem akarjuk. (Jelen, 3, 1.) 9. Az egyházépítés munkájának legfontosabb feladata az egyes gyülekezetek és az egyes hívek lelki szükségleteinek kielégítése; tehát: az istentisztelet épületessé tétele, az ige igaz és hűségese hirdetése, a híveknek jó énekes- és imádságos könyvekkel, jó vallás-erkölcsi iratokkal való ellátása. 10. Az egyházépítés sikeres végzése érdekében szükséges, hogy az Isten igéjéhez való hű ragaszkodás mellett tekintetbe vegyük korunk sajátlagos viszonyait és a modern embernek az egyházzal szemben elfoglalt állását. 11. A modern ember a kultúra rajongója; vakon hisz a folytonos, előrehaladó fejlődésben; tagadja a bűn hatalmát s még ha tapasztalja is azt, inkább kétségbeesik, semhogy ott keresné a segítséget, ahol megtalálható: az Ur lelkének szabadító erejében. 12. Az egyház mutassa meg, hogy a modern embernek, bármint idegenkedik is az egyháztól, szüksége van az egyházra, amely lelkének a régi és mégis mindig új evangéliumban igaz táplálékot nyújt s a valódi haladásnak, a bűn hatalma megtörésének, a világban való áldásos és boldog életnek titkát megfejt. 13. Szociális feladatának akkor felel meg egyházunk legjobban, ha hű marad önmagához. 14. Összefoglalás. — Egyházunk csak mint a tiszta ige egyháza állhat meg Isten előtt és szolgálhatja az emberiség javát s mig az igéhez hű marad, nem kell csüggednie. (Jelen, 3., 11.) — A felolvasásnak gyakorlati haszna is volt, mert hatása alatt kimondta az értekezlet, hogy az egyetemes gyűlés megnyitására ezentúl évenként istentiszteletet rendez, s a felolvasás kinyomtatása s az értekezlet egyéb költségeinek fedezése végett a tagok évi járulék fizetésére kötelezték magukat. Azonkívül az évi értekezletet előkészítésére s az ügyrend kidolgozására az elnökségen kívül egy 4 tagú bizottság küldetett ki. Szóval Pröhle felolvasásának hatása alatt most már van némi kilátás, hogy az eddig meglehetősen értéktelen és céltalan egyetemes lelkészi értekezletnek a jövőben talán mégis csak lesz értéke és célja.

— **A Luthertársaság** rendkívüli közgyűlése végtelenül elszomorító lefolyású volt. Az elnök először a titkár iránti bizalmat indítványozott, de az indítványt néma csend követte. Előbb mindenki tisztán akart látni. Erre maga a titkár ismertette a könyvkereskedés és a könyvkereskedő ügyét, de előadása sem sikkasztást, sem hűtlen kezelést, sem azt nem tudta bebizonyítani, hogy a könyvkereskedő tudva a társulatot anyagilag károsító szabálytalanságot követett volna el. Ugy látszik, hogy csak a „kettős könyvvitel“ hiányzik, de tért erre kezdettől fogva kellett volna, ha szükséges, kötelezni a könyvkereskedőt, nem pedig most közel 3 év mulva ily nagy kanapéért csinálni belőle. A könyvkereskedő védőjének előadása mindenestel azt a benyomást tette, mintha a könyvtároson méltánytalanság esett volna. Egyébként a helyzet teljes tisztázását a közgyűlés pártatlan bíróság elé utalta s annak ítélete alapján kaphatunk majd csak tiszta képet. De a

jövőre nézve jó lesz az ilyen viszálykodást elkerülni, mert a tagok bizalma az ilyenek miatt nagyon meginog a társulattal szemben s igaza van Gyurátz Ferenc püspöknek, hogy könnyen megindulhat egy a társulatot anyagilag igen érzékenyen érinthető kilépési processzus. — Az új alapszabályok tárgyalásának módja sem fokozhatta a társaság iránti lelkesedést. Mikor még csak a címet tárgyaltuk, máris kimondatott — rendes szavazás nélkül — hogy az egész tervezet el van fogadva. Az ezt követő általános nagy meglepetésre aztán mégis hozzá lehetett szólni az egyes paragrafusokhoz s nevezetesen a titkár hatáskörét szabályozó 47. §-nál indult meg nagy eszmecsere. Nekünk egyénileg nem volna kifogásunk az ellen, ha a titkár munkaköre így tágra szabhatnék, csak hogy akkor megfelelő titkárt is kell majd a társaságnak választania. Mert aki pld. jól érthet a könyvek szétküldéséhez, — az még nem kvalifikált „a társaság lapjának s összes kiadványainak szerkesztéséhez“ stb. Különben az egyetemes gyűlés visszaadta az alapszabályokat a hiányok pótlása végett. Reméljük, hogy a vezetőség most már idejében juttatja majd ezeket a tagok kezébe, hogy a közgyűlés előtt alaposan meglehessen azokat beszélni s aztán helyesen határozni. — Hogy megegyszer rátérjünk a könyvkereskedésre, azt többen megtekintettük s a példás rend és tisztaság, melyet itt tapasztaltunk jólesőleg érintett. A könyvekből meggyőződünk róla, hogy a forgalom folytonosan emelkedik, bár egyik legkelendőbb kiadvány, a Bibliai Olvasókönyv elfogyott s a társaság — sajnos — nem gondoskodott idejében új kiadásról. Érdekes és tanulságos megfigyelésképen megemlíthetem, hogy a megrendelések csaknem kivétel nélkül a vidékről jönnek, honnan egyes gyülekezetekből százak, sőt ezrekként rendelnek könyveket és tanszereket, míg fővárosi gyülekezeteink minden rangú és rendű iskolái részére ugyyszólván semmit sem rendelnek könyvkereskedésünkben. Mennyit tehetne, de nem tett pld. itt is az eddigi titkár, ki a nagy fővárosi hitoktatótételnek igazgatója... Jobb volna, ha a kereskedésnek megfelelő kirakatai lennének s ha az üzlet a nagyforgalmu üllői utra nyílna s kívánatos, hogy műkereskedéssel is összeköttessék. Mert ha nálunk ma evang. műtárgyakra szorul valaki, nem tudja, hova forduljon értök. — Ugy tudjuk, hogy Petriknek annak idején csak 20.000 K-át bocsátottak a könyvkereskedés felszerelése végett rendelkezésére. Valóban csodálatos és elismerést érdemel ez az ember, aki ily csekély befektetés mellett, a sok akadály és kellemetlenség dacára is ily szépen felvirágoztatta a könyvkereskedést.

— **Haypál Benő** budai ref. lelkész ellen, — amint erről mi is megemlékeztünk — a nyáron több lap támadást intézett. E támadások megindítója, *Herczeg* Ernő hirlapíró — mint az „Ébresztő“-ben olvassuk, — most a bíróság előtt kijelentette, hogy félrevezették; megtudta, hogy amit irt, az valótlan és bocsánatot kért. A bíróság még foglalkozik a rágalmazással, de érdemben ily módon megszűnt az ügy. A bíróság előtt nyert ezen elégtétel után hivei küldöttségileg keresték fel Haypált és kérték, hogy foglalja el papi székét, aki már meg is tartotta az első prédikációt. Örülünk, hogy ezen odíózus ügy, — melyről annak idején megemlékeztünk — ilyen megoldást nyert.

— **Urbán Reinhold eperjesi könyvkereskedése és kiadóhivatala**, mely főképen a közösségi kereszténység émelygős izü vallásos irodalmi termékeivel és traktátusaival akarta elárasztani gyülekezeteinket, feloszlott s a raktárt a budapesti református „Bethánia-egylet“ vette át, a tulajdonos pedig visszatért hazájába, Striegauba. Jó jel, hogy ez az irodalom, mely lutheránus népünk vallásos zelfogásától oly igen eltérő s rendszerint rajongásra, sőt az egyháztól való szakadásra vezet, nem talált gyülekezeteinkben talajra. Karoljuk fel *Luther-társaság* könyvkereskedését s szerezzük be irodalmi szükségletünket vagy itt, vagy a pozsonyi diakonissza-anyaház könyvraktárában (Bél Máttyás-utca 23).

Külföld.

Ausztria. A „Sankt Bonifatius“ című kath. lap egyik számában kifakad a vegyes házasságok ellen, mivel kénytelen elismerni, hogy oly esetekben, mikor a házasság evangélikus és katolikus felek között jön létre, a gyermeknevelésre vonatkozó megegyezés legnagyobb részét az evangélikus egyházra nézve kedvező s kénytelen bevallani, hogy vegyes házasságok esetén a harmadik-negyedik nemzetség már túlnyomóan protestáns. A kath. egyházra nézve oly kedvezőtlen viszony feltüntetésére számbeli kimutatást közöl, mely szerint az 1907. évben 126 esehországi községben evangélikus és katolikus fél között 4240 vegyes házasság jött létre. Ezek közül 2554 esetben egyeztek meg evangélikus és csak 1686 esetben katolikus gyermeknevelésben. Persze a „Sankt Bonifatius“ ennek okát is tudja és közli. Mire is küldene a Gusztáv Adolf egyelet s az „Evang. Bund“ annyi pénzt a Los von Rom-gyűlekezetekbe?! Csakhogy ennek bizonyítására egyetlen egy konkrét példát sem hozhat fel. De hogy viszont a katolikusok azt a módszert, mellyel a protestánsokat vádolják, lélek vadászataikra felhasználják, annak igazolására álljon itt néhány eset, melyet a „Wartburg“ közöl. A gnigli Szent-Anna kerületi kórházba felvétetett egy 60 éves evangélikus férfi, ki a maga számára evangélikus lapot is járattott. A főnökné mindent elkövetett, hogy az evangélikus aggastyán hagyjon fel a „rossz iratok“ olvasásával, sőt meg is tiltotta neki ezek hozatalát, de eredmény nélkül. Erre egy napon az „eretneket“ újra magához hívatta, szépen beszélt hozzá, minden képzeltető támogatást ígért s *pénzt* ajánlott fel neki, ha áttér a katolikus vallásra. A férfit megbotránkozással utasította vissza az undok alkut. Erre evangélikus lapját többé már nem kapta s kénytelen volt az ügyet a bíróság elé vinni, mely — lapjának visszatartóját elmarasztalta. — Folyó év tavaszán a stájerországi Marburgban két ifju, kiknek családja már régebben evangélikussá lett, szintén áttért az evang. egyházba. Szeptemberben az evang. lelkész hiatalt azt az értesítést vette, hogy mindkét ifju megint visszatért a római kath. egyházba. Az ev. lelkész utánajárt a dolognak s megtudta, hogy csak a kath. pap üzelmeinek estek áldozatul. Ez a papi hivatalszobában anélkül, hogy hitváltozásról szó esett volna, kitérő nyilatkozatot iratott velük alá s az aláírást azonnal készpénzzel honorálta. További látogatások alkalmával újabb összegeket, mindössze legalább 50 koronát kaptak s felszólítottak, hogy más protestánsokat is birjanak rá, hogy bocsássák áruba hitüket. Ha egy egész családot meg tudnak téríteni, szép fizetésre lehet kilátásuk. A két ifju két izben egy munkanélküli kereskedő-segédet s egy aranyműves segédet talált a plebánián kik szintén pénzt kaptak a r. k. egyházba történt áttérésük fejében. — „Sankt Bonifatius“, hogyan kereshetsz te felebarátod szemében szálkát, midőn saját szemedben gerenda vagon?!

A német katolikusok nagygyűlésén, mely augusztus hó utolsó napjaiban Boroszlóban folyt le, a pogánymisszió is szóba került. Az egyik indítvány a misszió szent művét a német katolikusok hathatós jóindulatába ajánlta. Dr. *Bachem* kiemelte, hogy a kath. egyházat, mely régebben egyedül folytatott missziót, ezidőszerint a protestantizmus e téren túlszárnyalja s hogy különös erőmegfeszítésre van szükség, ha a kath. misszió az elsőbbséget megint el akarja érni. Egy másik hirneves szónok *Erzberger* ismert bir. gyűl. képviselő valamennyi indítvány között a misszióra vonatkozó mondotta a legfontosabbnak. Nézete szerint Franciaország, mely előbb oly nagy tevékenységet fejtett ki e téren, már nincs abban a helyzetben, hogy papokat küldhessen ki és pénzt áldozhasson a misszióra. Most fog eldőlni, hogy Keletázsia katolikus képet kap-e vagy protestánt? Az idei katolikus

nagynap hivatva van, hogy határkő legyen a kath. misszió fejlődésében. — Ha e határozatokat tett fogja követni, akkor az evang. misszióra, különösen Keletáziában nehéz idő vár. Mert tudvalevőleg a kath. misszió nagy előszeretettel épen az evang. munkaterekre tolaikodik, ahelyett hogy új, eddig még meg nem munkált mezőt választana. Ehhez jön katolikus részről a legkevésbé sem keresztényies missziói praxis. Mindez megint új ok, hogy az evangélikus kereszténység minden erejét megfeszítve igyekezzék missziói művét az első helyen megtartani.

— **A hernhuti testvérközösség** egyetemes zsinata elhatározta, hogy missziói munkáját, az állandó évi deficit megszüntetése végett szűkebbre szorítja. Nem szándékozik ugyan egyetlen egy missziói mezőt sem teljesen feladni, mivel jelenleg nem vehetné azt át más egyház vagy missziói egyesület, de a régebbi munkamezőkön a kiadásokat lehetőleg korlátozni akarja, az újabbakon meg az eddiginél is bölcsőbb tartózkodást s itthon még takarékosabb gazdálkodást tervez. Az esetben, ha Nikaraguában a gazdasági és politikai viszonyok nem javulnak, lassanként beszünteti ott munkásságát. E határozat kimondása nehezebbre esett a zsinatnak, de a mindinkább növekedő missziói művel szemben a számra nézve aránylag kis gyülekezet kénytelen volt ezt kimondani, ha az egész művet nem akarja veszélyeztetni.

— **Fleming Pál** (1609—1640). 1909. október 5-én volt 300 éve, hogy az „Én minden dolgaiban“ kezdetű szép egyházi ének költője a szászországi *Hartenstein* városkában született. Ez alkalmából Németországnak ugy egyházi, mint világi körei ünnepelték a költő emlékét, főleg Hartenstein városa. A város polgársága nagy fia emlékére *Fleming-alapítványt* létesített, melyből a lipcsei egyetemen tanuló hartensteini ifjak segélyeztetnek.

India. Sok jelenség arra mutat, hogy keresztény eszmék kezdik áthatni az ind. nép erkölcsi tudatát, még ott is, hol máskülönbén a kereszténység növekedő befolyása ellen nagyban fegyverkeznek. Ez évben Madrasban *szociális konferencia* tartatott, melyen nagy számmal előkelő hindu nők is részt vettek. Tárgyalás alá került többek között a kasztok megszüntetése, a kasztnélküli népelemek iskoláztatása, a női nem nevelése, az özvegyházasság engedélyezése, az indiai házassági rendszer reformálása a gyermekházasságok megszüntetése által, s gyermekeknek erkölcstelen vallásos célokra való szentelése stb. A maizuri pogány kormány szigorú rendeletet hozott a templomi „nők“ gyalázatos intézménye ellen s úgy látszik, ennek köszönhető, hogy immár az angol kormány is szigorubban jár el ezen bűnös vallási szokás ellen. Vajha eszébe venni az ind nép, hogy keresztény erkölcsiség *keresztény hit* nélkül nem lehetséges.

Persely.

Cselekedjünk jót mindenekkel, *kiváltképen pedig a mi hitünknek cselédeivel.* Gal. 6, 10.

1909 november 21-től december végéig a következő adományokat vettük:

A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére: Farkas Elemér büki lelkész, a soproni alsó egyházmegye pénztárosától 18 K 73 f (és pedig: Beled 2.—, Bük 2.—, Nemeskér 2.—, Szakony 3.50, Rába-Szt.-András 4.23, Szilsárkány 3.—, Vadosfa 2.—), Sztanó Sándor lk. Tab 1.—. Továbbá „Emléklapokért“ Kasper József lk. Ruszt 1.—, Gura Jenő lk. Szepesmerény 1.—, Kovács Sándor theol. akad. tr. Pozsony 30 db. után 30.—, Payr Sándor theol. akad. tr. Sopron 1.—, **Összesen 52 K 73 f. Evi főösszeg 301 K 71 f.**

Ezenkívül befolyt lapunk perselyébe az év folyamán: *A reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára:* 53 K 70 f. — *a lemeszárolt örmény keresztények árvái részére:* 6 K, — *a torzsai konfirmandus otthonra:* 7 K 36 f, — *a pozsonyi diakonisszanyaházra:* 5 K, — *a messzinai valdens gyülekezet részére:* 233 K 49 f.

Igy évi összes gyűjtésünk: 599 K 90 f. Az összes adományokat rendeltetési helyére juttattuk, a reformáció 400 éves jubileumának belmissziói emlékalapjára gyűjtött összeget a 2.401.651. sz. postatakarékpénztári betétkönyvecskébe helyeztük. Ezen alap 1909 december végén 176 K 88 f-t tesz ki.

Midőn mindazoknak, kik perselyünket jótékonyosság gyakorlása végett a lefolyt évben is igénybe vették hálás köszönetet mondunk, — azt a jövő évre is olvasóink s Isten országa gyermekeinek szíves jóindulatába s áldozatkészségébe ajánljuk. **Szerkesztőség.**

Kimutatás a magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület penztárába 1909 november havában befolyt összegekről:

a) *Alapítványok:* A tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület 200 K, dunántuli ág. hitv. evang. egyházkerület 100.—, Dunántuli Evangéliomi Egyesület 25.— (I. részlet), Hofbauer Pál veszprémi esperes 20.— (I. részlet).

b) *Gyűjtések és offertoriumok:* Szomolnoki egyház offert. 11 K 43 f, Bohus Károly franzfeldi lk. s ország. képv. gyűjtése hívei közt 32.—, Mérgesi egyház offert. és persely-jövedelme 2.50, Scholtz Ödön szerkesztő a Missziói Lapok útján befolyt gyűjtése 38.14.

c) *Adományok:* Farádi egyház 2 K, Egy Isten előtt ismert özvegy 50.— Morhács Márton bpesti lk. 7 K.

d) *Külön adományok:* Dunántuli Evangéliomi Egyesület Roth Henrik missziói növendék részére 5 K, Steinacker Roland svédleri lk. a Lipesei Misszió részére 10.—.

e) *Tagsági díjak:* 1909 évre befizették tagsági díjaikat a következő *rendes* tagok: Szentesi ág. h. ev. egyház, Szentesi ág. ev. hitv. nőegylet, Petrovics Soma szentesi lk.-esp., Hetvényi Lajos soproni lyc. vallástanár, Gindl Márton szomolnoki. illetve most szepesremeteli lk., Kovács Sándor pozsonyi theol. akad. tanár, Pozsonyi theol. akad., Székács József köre, Bázlik Pál nemeskosztolányi lk., Stráner Vilmos soproni theol. akad. tanár, Pröhle Károly soproni theol. akad. tanár; 1910 évre befizette *rendes* tagsági díját Steinacker Roland svédleri lk.

Budapest, 1909. december 4.

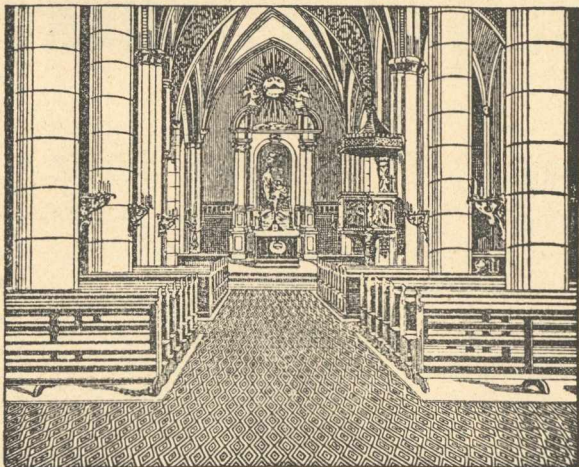
Broschko Gusztáv Adolf,

misszióegyesületi pénztáros, IV. Deákter 4. I.

NEUMANN RÓBERT kókuszárugyára.

WEIGSDORF (Csehország),

templomok padlójára mint különlegességet, teljes kókuszszőnyegeket szállít.

A legolcsóbb, legtartósabb és legcélszerűbb padlótakarók, melyeknek egy templomból sem szabadna hiányozni. Legjobban védik a lábat a templomokban oly annyira érezhető hideg ellen; de diszül is szolgálnak. Az osztrák-magyar birodalomban eddig mintegy 2000 templom van velök ellátva s a monarchia minden részéből számosságos elismerés érkezett. — Képes árjegyzékkel, kis mintákkal és minőségi mutatványokkal ingyen és bérmentesen szolgálunk.

Költségvetést, tervezeteket és rajzok után, az érdekelt feleknek díjmentesen s magunkra rótt kötelezettség nélkül szállítunk.

A templomunk számára szállított szőnyegek igen szépek. A kivittel a legnagyobb mértékben meg vagyunk elégedve! A fizetést megállapodásunk szerint teljesítjük.

Jagicza János, adminisztrator Topolyán (Bács-Bodrogmegye), 1909. jan. 5.

Miután a templomunk számára szállított szőnyegekkel, melyek minden tekintetben beváltak, igen meg vagyunk elégedve, a még hiányzó rész kiegészítéséül új rendelést eszközlünk.

Pechmann József, lelkész, Wien XVIII., 1908. nov. 10.

Orgona-gyár villamos gépekkel berendezve.

== BUDAPEST, ==
VII., Garai-utca 48. sz. **RIEGER OTTÓ**

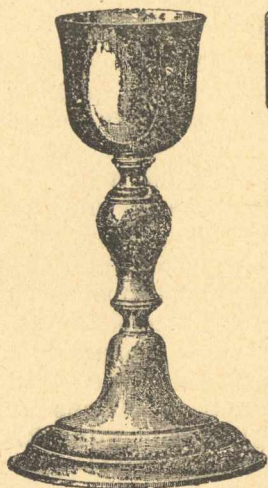
□ cs. és kir. udvari szállító □
és a Ferenc József-rend tulajdonosa.

Legolesőbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomás, csőrendszer szerinti (pneumatikai) tartós és nemeshangu orgonákat szállít. — Mindennemű orgonajavításokat és orgonahangolásokat a legmérsékeltőbb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesíti és jókarban tartást mérsékelt árban elvállal.

A párisi és bécsi világkiállításon stb. helyről kitüntetve.

32 évi fennállása óta 1300 új orgonát szállított.

==== Tervezetek és rajzok kívánatra díjtalanul. =====

Rétay és Benedek

egyházi műintézetében

Budapest, IV., Váci-utca 59. sz.

kaphatók az összes evangélikus templomi felszerelések, stilszerű s a liturgiai követelményeknek megfelelő kiállításban, jutányos áron. Nevezetesen: urvacsorai edények, oltárterítők, oltárképek, oltári gyertyatartók, oltárszőnyegek, oltári feszületek, festett üvegablakok, szószékterítők, beteggyónási szent edények, csillárok, templomi fali gyertyatartók, keresztelési edények, keresztelő kövek, perselyek, egyleti zászlók stb. stb.

A cég a szükséges tárgyakról szívesen küld

képes árjegyzéket

s kívánatra ingyen szolgál rajzokkal és szövetmintával.